

ДАЛИ ПРОБЛЕМОТ Е ВО ИЗБИРАЧКИОТ МОДЕЛ ЗА ПРАТЕНИЦИ?

По уставните измени граѓаните на Република Македонија сè уште не можат мирно да спијат, бидејќи ги чека уште еден ноќен кошмар, подготовките околу организирање фер и демократски избори. Но, додека се чека на датумот за одржување на парламентарната изборна трка, која обично е проследена со безрезервно трошење нечии пари, забавата ќе се сконцентрира на изготвувањето на правилата и на критериумите за учество во шоуто. Во овој момент, генерално гледано, се насираат контурите на новата изборна регулатива,

народни избраници. Тие станала парламентарци без да има некој изборен праг, а гласовите се добиваа според Донтоновата формула. Тогаш гласањето заврши во текот на еден ден.

Една изборна единица приближно опфаќаше околу 280.000 избирачи, а за избор на еден пратеник беа потребни од 7.000 до 10.000 гласа.

Инаку, изборите во 1998 година беа одржани според мешовитиот модел. Така, на пример, 85 пратеници беа избрани според мнозинскиот систем додека, пак, другите 35 го добија мандатот од пропорционалната листа. Тогаш

ГЛАСАЧИТЕ ОСТАНУВААТ ПАРТИСКИТЕ ЕЛИТИ

■ Пишува: Кокан СТОЈЧЕВ

но сè уште се прават внатрешнопартиски пресметки. Поради ова, вниманието е свртено кон желбите и потребите на нивните елити, односно уздите ги водат големите партии, бидејќи малите минорни браќа можат да се "крстат и да се надеваат на трошките". Во меѓувреме, големите партии се занимаваат и со средување на сопственото членство, но и внимателно ги следат и ги шпиунираат противниците, кои се обидуваат да создадат цврсти и кохерентни врски со помалите партии. Притоа, интересот е заеднички, меѓутоа волјата на електоратот е неизвесна. За сега опаѓа популарноста на владејачката гарнитура, освен рејтингот на Ахмети, кој е стабилен. Затоа секоја политичка "врхушка" експериментира со изборната регулатива и не е сигурна што ќе добие, а што ќе изгуби, бидејќи секој изборен процес зависи од ос-

военото политичко мнозинство во Собранието.

ИСТОРИЈАТ НА ИЗБОРИТЕ

Во 2006 година парламентарните избори ќе бидат под целосен надзор на домашната и на светската јавност. Истовремено тие ќе бидат репер за нашата подготвеност за "цивилизиран влез во евроатлантските процеси", бидејќи Европската комисија нè предупреди дека мораме да спроведеме фер

и демократски избори. Но, тоа, пред сè, ќе зависи од политичката волја на партиите во Македонија, кои гласачите ги претворија во "заморчиња". Затоа, во овој момент сите сме ставени под стаклено своно - политичките партии лудуваат меѓу себе и повторно нè ставаат пред свршен чин, бидејќи сметаат дека проблемот е во моделот за избор на пратеници.

Дали до сега лутавме во демократското време и во просторот? За овие 14 години плурализам, во четири изборни процеси три пати веќе експериментиравме. Во 2002 година, со измените и со дополнувањата во Законот за избор на пратеници, беше воведен пропорционалниот модел со шест изборни региони, кои даваа 20

државата претставуваше една изборна единица, со праг од најмалку пет отсто освоени гласови од избирачите. Првите два изборни циклуса, кои се одржаа во 1990 година и во 1994 година беа спроведени според мнозинскиот модел, во два изборни круга. Сега политичките партии повторно се во дилема, односно имаат различен став во однос на ова круцијално прашање. На едните аршинот им вели дека моделот треба да се промени, додека другите се за задржување на сегашниот пропорционален модел. Оние кои бараат враќање на мнозинскиот модел сметаат дека на тој начин во преден план ќе биде кандидатот за пратеник, а не неговата партиска боја, со што наводно ќе се добиел поквалитетен собраниски состав. Но, поддржувачите на пропорционалниот модел велат дека со овој начин на гласање се придонесува за помирни избори, бидејќи се избегнува можноста за вжештување на односите меѓу двата круга. За некоја си непримена "средна варијанта" се партиите на Албанците. Тие настојуваат да го задржат

"Ние можеме да го направиме најдобриот закон и тој да биде синхронизиран и усогласен со европската регулатива, но останува отворено прашањето дали партиите во Македонија сакаат да имаат добра политичка волја за спроведување на изборниот закон", потенцира Дарко Алексов од НВО "Мост".

ДАРКО АЛЕКСОВ, ИЗВРШЕН ДИРЕКТОР НА НВО "МОСТ"

ПРЕД ГОДИНА ИПОЛ "МОСТ" ОЦЕНИ:

Изборниот процес помина во рамките на меѓународните стандарди за мирни и демократски избори, е прелиминарната оценка на Граѓанската асоцијација "МОСТ". Според Дарко Алексов, претседател на "МОСТ", овие избори ќе се паметат и како избори со најнизок одзив на гласачите од осамостојувањето на Република Македонија и покрај големиот број апели и кампањи за излегување на гласачките места. За разлика од првиот круг, вториот круг од претседателските избори е карактеристичен и по зголемениот број инциденти кои се случуваа, по големиот притисок и заплашување на гласачите, како и по евидентното полнење на гласачките кутии. На изборите беа регистрирани и поголем број случаи на групно гласање. Препораката на "МОСТ" е да се посвети поголемо внимание на подобрувањето на квалитетот на изборниот процес преку едукација, како на изборните органи, така и на електоратот.

"МОСТ" ја потенцира и неопходноста од ефективна законска регулатива, која ќе ги минимизира можностите за нарушување на изборниот процес.

"ЗАМОРЧИЊА" НА

пропорционалниот модел, но со една изборна единица, затоа што сметаат дека на тој начин нема да се разводнат гласовите на нивното избирачко тело.

СОЗДАВАЊЕ КЛИМА

Според извршниот директор на Граѓанската асоцијација "Мост", Дарко Алексов, тие почнале да работат на

создавањето клима или атмосфера за реформи во изборното законодавство во април 2004 година.

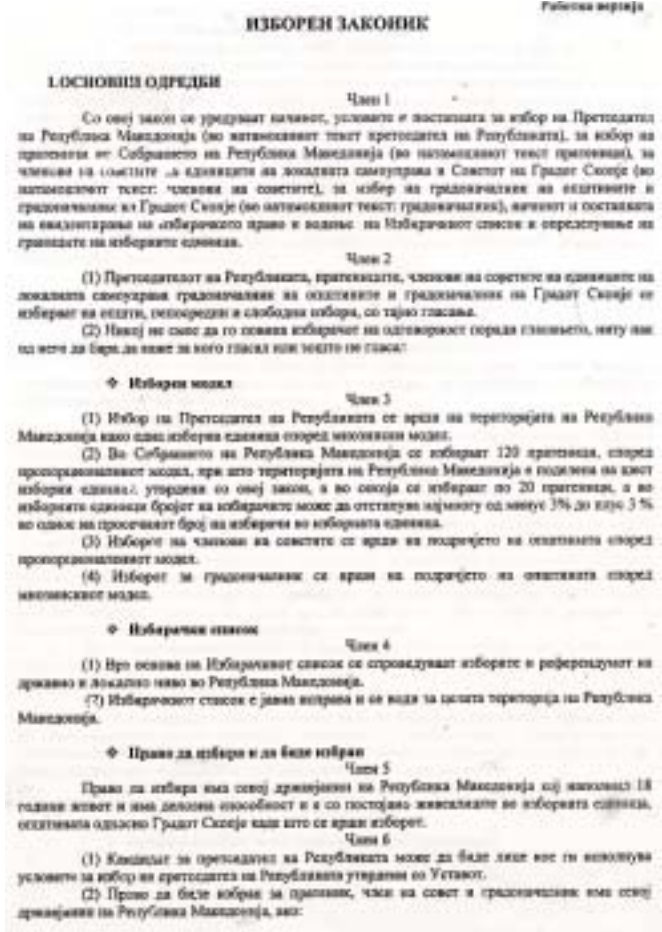
"Првата фаза заврши некаде во декември, а се состоеше од четири тркалезни маси на четири различни закони, кои регулираат различни типови избори. Значи, самиот концепт предвидуваше создавање работа група која даде свои препораки и врз база на нив се водеше дискусија со членови и со претставници на институции, министерства, невладини организации итн.

Во јануари, односно февруари 2005 година, во насока на продолжување на континуитетот на оваа наша активност, постигнавме начелен договор со Министерството за правда, да пристапиме кон посериозна соработка, односно кон работа за изработка на документ, кој ќе биде во согласност со препораките на ОДИХР и на ОБСЕ. Значи, точно 9 години, од првата мисија во 1996 година, се работеше на синхронизација и на усогласување на изборното законодавство во еден изборен законик", одговара Алексов на прашањето, како оваа НВО-организацијата влета во проектот на Министерството за правда, иако претходно силно го критикуваше изборниот процес во Македонија.

Тој истакнува дека самиот концепт на вклучување на граѓаните во процесот на донесување одлуки е концепт кој "МОСТ" веќе трета година го промовира и во форма на препорака директно дошол од Европската комисија, во самото "ави" за прием на Македонија во ЕУ.

"Значи, ние само можеме да разговараме за тоа колку многу организации треба да бидат вклучени во вакви проекти, кои се слични на овој, каков што 'Мост' спроведува во соработка со една државна институција, а станува збор за проект врзан за многу важен системски закон, кој регулира суптилна материја и уште еден многу битен процес во државата, кој ќе биде спроведен наредната година. Морам да кажам дека крајна цел на 'МОСТ' не е тоа кој што ќе прави со овие работи, туку да го фасцилизира процесот. Тоа претходно беше поврзано со изработката на кодексот, во кој работната група немаше мандат да донесува било какви политички одлуки или да ги вметнува во самиот документ. Сите оние прашања кои бараат политички консензус, останаа отворени за политичките чинители во државата и ќе бидат дел од нивниот договор", вели првиот човек на оваа НВО.

"До овој момент, во Република Македонија немало избори, кои ќе се одржат по ист закон или со ист модел, ако ова не се промени можеби по втор пат ќе се одржат избори по ист изборен мо-

РАБОТНА ВЕРЗИЈА НА ИЗБОРНИОТ ЗАКОНИК КОЈ ГО ПОДГОТВУВА МИНИСТЕРСТВОТО ЗА ПРАВДА И "МОСТ"

дел. Но, не сакам да прејудицирам за тоа, бидејќи оваа работа ќе биде чисто политички договор меѓу партиите, кои можат да донесат таква одлука. Овој документ се прави за да се избегне практиката во Собранието, во последниот месец од неговото работење или од пратеничкиот мандат, да се менуваат или да се дополнуваат изборните закони.

Ние можеме да го направиме најдобриот закон и тој да биде синхронизиран и усогласен со европската регулатива, меѓутоа останува отворено прашањето дали партиите во Македонија сакаат да имаат добра политичка волја за спроведување на изборниот закон", потенцира Алексов.

ДВЕ ПРИЧИНИ ЗА ПРОМЕНИ

Претставникот на ВМРО-ДПМНЕ, Трајко Велјановски, кој учествува во преговорите околу изработката на новата изборна регулатива во Министерството за правда вели:

"Зошто сакаме да го промениме избирачкиот модел? Имено, кога во 2002 година го донесовме Законот за избор на пратеници, тргнавме од една основа, односно ставивме две заштитни одредби, две алинеи во Законот, кои пратеникот го спречуваат да не може да ги менува партиските бои, бидејќи е избран според пропорционалниот модел. Всушност, тоа беше и еден основ за престанок на мандатот, затоа што сметавме дека при пропорционалниот модел партијата ги добива гласовите, избирачот гласа за партијата. Но, поради веќе познатите

"Некои од Коалицијата можат да се водат од лични интереси, затоа што во мнозинскиот изборен модел, во два круга, се гледа јачината на партијата. Тие знаат дека при тој модел имаат помали шанси, додека при пропорционалниот изборен модел сакаат да се изборат за одредени места и тие да бидат сигурни пратеници", истакнува Трајко Велјановски во однос на прашањето за односите во Коалицијата.

причини, поврзани со настаните во ВМРО-ДПМНЕ и со иницијативата покрената за преоценување на Законот за избор на пратеници, поточно на двете одредби од него, збиднувања кои на почетокот ни беа чудни, а сепак во последно време ни станаа сè појасни и поразбирливи, дека сè тоа се правело од интерес на владејачката структура, така што ние сме за нов изборен модел. Само за потсетување, иницијативата за укинување на двете алинеи беше покрената на стартот од стапувањето на сила на Законот, во септември 2002 година, а Уставниот суд близу две години не расправаше по неа и дојде во ситуација дури во 2004 година да одлучува за ова прашање. Тоа се случи по превирањата во ВМРО-ДПМНЕ. Само тогаш Судот се произнесе и ги укина двете одредби од Законот.

Поради ова, сметаме дека стана беспредметно да се одлучува или да се гласа за партија. Значи, ова е првата работа поради која сме за менување на моделот - да се гласа за личност, а притоа граѓанинот е тој кој ќе гласа и за неа ќе го даде својот глас. Само тој ќе знае дека во тие четири години ќе ги застапува неговите интереси. Но, при мнозинскиот изборен модел, тој не може да оди во извршна или во друга власт, а да нема вонредни избори. Со овој модел пратеникот ќе знае дека ќе биде пратеник и ќе ги застапува граѓанските интереси. Додека, пак, кај пропорционалниот изборен модел, "врхушката" на партијата ќе се стави на првите места и тие се сигурни дека ќе бидат пратеници. Втора работа е дека владејачката структура, оние кои сега се министри, во овој

период полагодно ја извршуваат својата функција затоа што ако не ја освојат власта, сепак сметаат дека ќе успеат да бидат пратеници, а преку пратеничкиот имунитет можеби ќе се кријат заради некакви криминални дејствија", истакнува Велјановски.

Тој лично смета дека претседателот на Државната изборна комисија треба да биде професионалец - вработен, бидејќи имало примери кога претседателите на Комисијата ова го работеле хонорарно и им било обезбедено враќање на претходната позиција.

"Затоа има случаи кога претседатели на ДИК потоа заминаа на функција во Уставниот суд, а други се вратија во кабинетот на шефот на државата. Значи, ако претседателот на ДИК биде професионалец, тој ќе внимава како ќе ја извршува својата функција, бидејќи ако задачата не ја извршува професионално тогаш може да го изгуби своето работно место. Неговото работно место ќе зависи од спроведувањето фер и демократски избори. Во тој контекст сè уште сум за тоа судиите да бидат членови на ДИК, бидејќи кон нив уште има малку почит и доверба. Имено, не ја гледам другата алтернатива која ќе ја замени нивната улога во Комисијата. Кои се тие државни службеници, кои ќе бидат толку независни? Службениците целосно се зависни од државната власт, па затоа Уставот и трајниот мандат на судиите им дава поголем простор независно да ја извршуваат својата задача во ДИК", смета Велјановски, поранешен заменик-член во Комисијата и заменик-министер за правда.

ADNAN REISEN
STUTTGART

Informacii i rezervacii
od 9⁰⁰ do 21⁰⁰ časot

Büro Stuttgart
Tel. 0711 / 8 17 78 72
Fax 0711 / 8 17 78 73
Mobil 0171 / 5 46 32 20

70469 STUTTGART - Leobenerstr. 33 - FEUERBACH

FREIBURG
OFFENBURG
KARLSRUHE
STUTTGART
ULM
MÜNCHEN

KUMANOVO
SKOPJE
GOSTIVAR
KICEVO

VERBINDUNG MIT
SPOJUVANJE SO

STRUGA PRILEP
OHRID BITOLA

Adnan Reisen

Büro Kicevo
Tel./Fax: 045 / 228 630
Mobil: 075 / 742 721
070 / 711 788

Büro Freiburg
Tel. 0761 / 500 235
Mob. 0170 / 411 7693

Büro Offenburg
Tel. 0781 / 17 48

Sekcija Sreda i Petok Germanija za MAKEDONIJA
Sekcija Sreda i Sabota Makedonija za GERMANIJA